

Beleefde Belgen

Marja Pruis

Waarom lijdt Nederland toch aan een collectief minderwaardigheidscomplex zo gauw het op de Vlamingen aankomt? Zoals ze prâten, zo erudiet, zo onderlegd; zoals ze lézen, zo veel en zo goed en zo klassiek; en dan, boven dit alles uit, zoals ze schrijven! Oké, de staat waarin hun wegen verkeren is bedroevend; als je door Antwerpen loopt, ruik je permanent rioollucht; de mensen zien eruit alsof ze drie keer daags koolsoep eten; hun huizen storten in of bergen onderaardse gewelven waar maagdelijke deernes worden verhandeld, en het schijnt dat het gemiddelde Afrikaanse noodhospitaal beter is toegerust dan het modernste Vlaamse ziekenhuis. Maar alles valt in het niet bij de Vlaamse verbaliteit en geletterdheid.

Laatst werd ik uitgenodigd voor een forumdiscussie naar aanleiding van het uitreiken van de Inktaap, de Vlaams-Nederlandse scholierenprijs voor het beste literaire boek, en alle clichés kwamen weer bovendrijven als stukken witvis in Gentse waterzooi. Niet in de laatste plaats bij mijzelf overigens. De plaats van handeling was een groot modern cultureel centrum in Antwerpen. Of nee, ik moet beginnen met wat aan de dag zelve voorafging. Het heerlijk zachte Vlaamse timbre dat via de Hollandse telefoon mijn oorschelp binnengleed, het verzoek gesteld in zulke hoffelijke en tegelijkertijd persoonlijke bewoordingen waaraan ik tegen al mijn voornemens in – ik in een forumdiscussie, dat is net zoiets als een varkenspoot in een Duvelfricassee – geen weerstand kon bieden, en vervolgens de attentheid waarmee ik van alle informatie en begeleiding werd voorzien.

Dus daar sta ik, op die bewuste vrijdagochtend, en zie met Nederlandse verbazing hoe honderden Vlaamse scholieren het Doelen-achtige gebouw op een bijna serene wijze innemen, terwijl mij nog maar al te goed voor ogen staat hoe ik me een jaar eerder in onze Doelen door de drommen Nederlandse scholieren een weg moest zien te vechten richting het zaaltje waar ik werd verwacht. En nu ik eenmaal toch in de vergelijkende sferen terecht ben gekomen: die verflenste broodjes bij het lunchbuffet toen, dat kommetje gestolde soep... Ik weet het, het is een cliché ter grootte van een Brusselse ossenstaart, maar toch ben ik oprecht getroffen door het rabelaisiaanse eetfestijn dat vandaag ons, de gasten, in de catacomben van het gebouw klokke half één te wachten staat. Ja, het is altijd lekker eten bij de Belgen, mompelen de routiniers onder ons met volle monden, en wij klinken onze gastheren en -vrouwen nog maar eens dankbaar toe.

En dan 's middags de discussie. De ene na de andere bleke scholier verschijnt voor de interruptiemicrofoon om in klinkende

Marja Pruis

is literatuurcriticus voor *De Groene Amsterdammer* en schrijver. Haar recentste roman verscheen vorig jaar: *De vertrouwing* (Nijgh & Van Ditmar)

bewoordingen even origineel als nauwgezet de genomineerde boeken – *De asielzoeker* van Arnon Grunberg, *El negro en ik* van Frank Westerman en *Specht en zoon* van Willem Jan Otten – tegen elkaar af te wegen en in bevlogen schimp- dan wel lofredes te ontvlammen. Geen Vlaamse genomineerden dus dit jaar, terwijl er net een groot stuk in de boekenbijlage van een Nederlands landelijk dagblad was verschenen dat de Belgen toch echt beter zijn dan 'wij'. Het is het soort stukken dat even hol is als de vagijn van een Mechelse kwartel voordat die gevuld wordt met pruimengelei. Ik moet eerlijk bekennen zelf ook ooit zo'n stuk te hebben geschreven voor *De Groene Amsterdammer* onder de prikkelend bedoelde kop: 'Harder! Dieper!' Zes jaar later, terwijl mijn medeforumlid ter rechterzijde zich vol vuur in de discussie werpt en ik een beetje achter haar aan hijg – eens een verdwaalde varkenspoot, altijd een verdwaalde varkenspoot – denk ik wat een onzin het toch eigenlijk is. Hoezo zouden Vlaamse schrijvers beter zijn dan Nederlandse? Nu hetzelfde cliché ook weer is doorgedrongen in de verantwoording van de Libris-jury dit jaar toen ze haar shortlist bekendmaakte, kan ik alleen nog maar welgemeend denken: hou toch op. Het is een *idée reçue* van Flaubertiaanse kolossaliteit dat Vlaamse schrijvers sterker dan hun Nederlandse collega's het literaire avontuur aandurven, meer risico's durven nemen, bloemrijker schrijven, diepere gedachten uitventen. Want wat zei mijn zoetgevooisde Vlaming ook al weer door de telefoon toen we ter voorbespreking van deze dag over de diverse literaire prijzen te spreken kwamen? 'Houden jullie Verbeke maar, en Mortier, dan nemen wij wel Wieringa, en Van Weelden.'

Alles bij wijze van spreken natuurlijk. Zijn opmerkingen maakten mij echter eens temeer duidelijk dat wat voor ons een kommetje gestolde soep is, voor hen een exotisch doperwtengebeuren is. En vice versa: worden wij in onze

ogen rabelaisiaans verwend, proeven zij alleen maar fabrieksmayonaise en te gaar gekookte wokkels. En hoe dat komt? Het is eigenlijk heel simpel. Wij lezen Vlaamse schrijvers zoals we Indiase schrijvers lezen: door een roze bril, vol welwillendheid om het vreemde te omhelzen als het poëtische, en het onbegrijpelijke als het mysterieuze. Wat Vlaanderen nóg vreemder maakt dan India, is dat een fysiek en linguïstisch zo nabij volkje er bij nader inzien zulke totaal andere mores op na blijkt te houden. Toen wij Nederlanders ons tijdens de lunch uitlieten over de verrassend grote beleefdheid van de gemiddelde Vlaamse scholier versus die van de Nederlandse, verzuchtte onze gastheer dat Vlamingen nu eenmaal schuchter en gezagsgetrouw zijn, en niet assertief zoals 'bij jullie', en hij klonk alsof hem dat speet.

De forumdiscussie is ten einde. Er is nog één brandende vraag bij de scholieren, bestemd voor mijn buurvrouw. Of ze soms Amsterdam is. Er hangt even een verbaasde stilte bij ons op het podium. 'Nee,' zegt ze. 'Ik kom uit Den Haag.' Er wordt besmuikt gelachen in de zaal. De vragensteller verklaart: 'Wij dachten, u bent zo fel. We hadden er een weddenschap over afgesloten dat u uit Amsterdam komt.' Ik overweeg even of ik me bekend zal maken als Amsterdamse, maar de gedachte vervliegt als jenever in de morillesaus voor over grootmoeders konijn. Clichés zijn er ook om te koesteren.